

gatta meg kis csoportunkat, s szerepeltünk többször a televízióban is. Oroszázán kívül még számos helyre meghívtak bennünket, így: Kőszegre, Szentestre és Hódmezővásárhelyre. Jelentős sikert aratott csoport tagjai: Fekete Sándorné, Csizmadia Imre, Györgyi Lajos, Koczka Pál, Csarejs Jánosné, Ujj Istvánné, Szepessy Sándorné, Juhász Nagy Vilmos, Erdős Tóth Sándor, Násztor György és Sín Lajos. Közülük öten be is fejezték írásukat: Fekete Sándorné, Csizmadia Imre, Györgyi Lajos, Koczka Pál és Csarejs Jánosné.

Szerte az országban több helyen készült már önéletírás, de itt egy csoport írja élete folyását. Irányításuk közben kikristályosodott olyan gyakorlati módszer, mely alkalmas arra, hogy egy nagyobb csoportnak is irányt mutasson. Űgy indultunk, hogy nem gondolunk a kéziratok könyv alakban való megjelentetésére. Azonban Csizmadia Imre írása „Pirkadattól delelőig” címmel könyvalakban is megjelent. A könyv nagy sikert aratott, és a folytatása „Delelőtől napnyugtáig” címmel előreláthatóan 1986-ban fog megjelenni. Szepessy Sándorné Fejes Etelka kézírata pedig egy könyvkiadó vállalatnál fekszik. Jómagam is sokat tanultam az önéletíróktól: az orosházi múzeum történetét is jórészt életrajzi megközelítéssel írtam meg.

5. Kiállítások szervezése és rendezése

a) Ezen a területen is sok tapasztalatra tettünk szert

Már az 1950-es évek elején nagy erővel megindult a néprajzi kutatómunka. Elkezdtem a Vásárhelyi-pusztán a hagyományos paraszti gazdálkodás minden csínjának-bínjának felkutatását és összegyűjtését. Az volt a határozott véleményem, hogy a múzeum elsősorban tudományos intézet, és fő feladata a kutatás. Emellett a kutatás, gyűjtés eredményét fel kell használni népünk műveltségének emelésére. Ezt pedig legeredményesebben a színvonalas kiállításokon keresztül lehet elérni. Elhatároztam, hogy a többi múzeum mintájára kiállításokat rendezek, és szélesre nyitjuk a múzeum kapuit a közművelődés és a népi kultúrának a javára.

Köztudomású, hogy az orosházi múzeum mindig helyhiánnyal küzdött, sajnos küzd még ma is, ezért 1953-ban időszaki és vándorkiállítások céljaira újabb helyiségek biztosítását kértem az Orosházi Járási Tanács VB Igazgatási Osztályától. Nevezett hatóság a Termelőszövetkezeti Székház emeleti nagytermét látta célszerűnek számunkra biztosítani. Közöltem az Osztálylyal, hogy ez a megoldás, bármennyire is célszerűnek látszik, nem oldaná meg a múzeum problémáját. Ezt részletesen meg is indokoltam. Majd összefoglalásszerűen ismertettem, hogy milyen tulajdonságokkal rendelkező helyiség vagy helyiségek felelnének meg:

- a) Központi fekvés, jó megközelítés.
- b) Világos, tágas helyiségek, nagy falfelülettel.
- c) Hosszabb időre szóló használati jog.
- d) A helyiségek lezárhatósága.

Álláspontunk megvilágítására azt is közöltem, hogy a Termelőszövetkezeti Székháznak az a része, amelyet a Bástya Sport Egylet foglal el, megfelelne a múzeumnak. Természetesen csak abban az esetben, ha az egyesület közmegelegedésre megfelelő elhelyezést kapna. A volt Evangélikus-ház, a DISZ székház is megfelelő volna. Kérelmünk nem járt sikerrel. Talán jobb is, mert a Termelőszövetkezeti székházba a Ruhagyárat helyezték el, míg a DISZ székházat lebontották.

Helyiség számát bővítő kérelmünk kútba esett, de egy nagyon fontos dolgot megtanultam: csak a saját erőnkre támaszkodhatunk. A 165/1953. számú iratot forgatva, kirajzolódik az első nagyobb kiállításunk részletes terve. A múzeum emeleti helyiségeiben rendeztük az „Agrárszocialista mozgalmak” című kiállítást. Egy kissé igazodtunk a korszellemhez, bár az ilyen kiállítás-hoz vajmi kevés anyagunk van, mégis így hirdettük, így kezdtük el kiállításaink tervezését, szervezését. Ma már csodálkozom azon, hogy a vázlatosnak jelzett terv milyen részletes s milyen szakszerű. Annak idején elsősorban számba vettem a kiállítás anyagát. Múzeumunk anyagából néhány kéziratot térképre, jó néhány helytörténeti tárgyra, 4—5 könyvre — benne Kato- na Imre: „Az első véres május 1-e a Viharsarokban” című tanulmányára kívántunk támaszkodni. A kevés anyag, dokumentum láttán, átléptük múzeumunk küszöbét, és először a közeli, majd a távolabbi intézmények anyagára is számítani kezdtünk. A Járási Kultúrház amatőr fényképeire, a fotószakosztály által felvett, a termelőszövetkezeti átalakulással, a nagyüzemi gazdálkodással kapcsolatos képekre és a Békés megye 5 éves tervkiállításának idevágó felvételeire, nagyított másolataira gondoltunk. De számításba vettük a „Viharsarok” című színes dokumentumfilm ránk vonatkozó felvételeit is. Még tovább léptünk. Reméltük, hogy a Békés megyei Levéltár járási és megyei agrárszocialista vonatkozású anyaggal siet a segítségünkre. A Munkásmozgalmi Intézet dokumentumanyagát és a Történeti Múzeum Történeti Arcképcsarnok metszetgyűjteményét is beépítettük terveinkbe.

A kiállítási terv vázlata helyiségekre bontva:

Lépcsőház: Parasztmozgalmak hazánkban 1744-ig. A Történeti Múzeum Metszetgyűjteményének, a Munkásmozgalmi Intézet dokumentumanyagának fölhasználása, összekötő szöveggel. — I. terem: Orosháza harmadik települése 1744-ben. A telepések útja a Tolna megyei Zombától Orosházáig, térkép-vázlatok, grafikonok és néhány tárgy segítségével megvilágítva. Az orosházi parasztság társadalmi rétegződése 1848 előtt. Illusztrálása: Darvas József: „Egy parasztesalád története” c. könyv, bírói szék, bírói pálca, deres, kalodák, Orosháza első pecsétje stb. bemutatása, megfelelő szöveggel és illusztrációval. Falunk 1848-ban. A csáki legelő elfoglalása és a „históriás” Oláh István tragédiája. — II. terem: 1848—1891. A vagyonosodó parasztság kialakulása országos és helyi viszonylatban, Táncsics Mihály, mint Orosháza országgyűlési képviselőjének bemutatása. Egy szegényparaszt és egy kulák által használt néhány bútordarab és szerszám bemutatása. Nyomtatás lóval: egy-egy képben és szerszámmal illusztrálva. 1891. május 1. Az orosházi véres

események Katona Imre tanulmánya alapján. A forradalmi megmozdulást kiváltó zászló másolatának, eredeti rúdjának és korabeli újságok bemutatása. — III. terem: 1891—1918. Aratósztrájkok a járásban. Dokumentumai: egykorú újságok, iskolai gyermekrajzok az aratósztrájkokról, aratási szerződés, cselédkönyvek. Dolgos népünk művész alkotásai: fafaragások, orosházi párnavegek, kerámiák. — IV. terem: Proletárdiktatúra. Fényképek, újságok, plakátok a Munkásmozgalmi Intézet anyagából. Horthy-fasizmus. A földbirtokreform országos és helyi vonatkozásban. Grafikonok, szerződések. Választások. Felszabadulás: 1944. október 6., fényképekkel illusztrálva. Oroszáza és az orosházi járás fejlődése a 3 és az 5 éves terv tükrében. 1952-ben: termelőszövetkezeti várossá alakulása. Fejlődésünk távlatai: színes fényképfelvételek az élenjáró szovjet mezőgazdaságról és a kolhozok életéről. Mire a kiállítás elkészült, úgy láttuk, hogy a viszonylag kevés agrárszocialista anyag és a gazdag helytörténeti anyag miatt meg kell változtatni kiállításunk címét. Ma már csodálkozom azon, hogy ezt akkor meg mertem tenni és kiállításunk 1953. augusztus 20-án „Oroszáza története” címmel nyílt meg.

A megnyílt állandó néprajzi kiállítás előkészületeiről, elkészítéséről és megnyitásáról 341/1953. szám alatt örömmel és részletesen számoltam be a Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya Vidéki Múzeumok Osztályának. Miután ez a kiállítás az első állandó rangosabb kiállításunk volt, itt is a vázlatosnál egy kissé részletesebben számolok be róla. A kiállítás a múzeum épületének átalakítását tette szükségessé. Az átalakítás súlypontja két kisebb helyiség egybeszakitása, kiparkettázása és az összes helyiségek kifestése volt. Az épületet nemcsak belül, de kívül is teljesen rendbetettük. A kiállítás forgatókönyve vázlatának gondos összeállítása érdekében Lükő Gábor tapasztalt múzeumigazgatót is meghívtam. Sőt éppen az orosházi múzeumot látogató S. Szabó Ferenc mezőgazdasági múzeumi főigazgatót is bevontam a tervezetésbe. A forgatókönyv vázlatának lefektetése után elkezdtem a még hiányzó tárgyakat begyűjteni. Gyűjtőmunkámba bevontam a kultúrház fotószakkörét is. A gépállomás, állami gazdaságok és termelőszövetkezetek életének fényképezését adtam feladatul fotósainknak. Ezután Balassa Ivánnal, a Néprajzi Múzeum főigazgatójával a helyszínen elkészítettük a kiállítás forgatókönyvét, amit bemutattam Dumitrás Mihály járási tanácselnöknek és Vági József városi párttitkárnak. Néhány jó tanáccsal ők is előbbre vitték kiállításunk ügyét. A kiállítást a Néprajzi Múzeum kiállításrendező brigádja csinálta, előregyártott elemekből. A belső berendezést 3 asztalos a helyszínen készítette el. A grafikai munkákat Kerti Károly rajztanár, a Múzeumi Bizottság elnöke alkotta. Szakmailag a kiállításrendező csoport munkáját a rendezés elején Kardos László, míg a végén Balassa Iván főigazgató irányította.

A kiállítás megnyitásával kapcsolatban a következőket végeztem: A Múzeumi Főosztály Propaganda Csoportja 400 darab meghívót készített. Ezenkívül még 200 darabot gépeltettem. Az évek óta gyűjtött címlistám alapján rövid idő alatt postára adtam. A meghívók elküldésének munkájába bekap-

csoltam a helyi Idegenforgalmi Irodát is. A megnyitás időpontját kellő időben megbeszéltem a Városi Pártbizottsággal, ahol azt Alkotmányunk ünnepi műsorába is beiktatták. A megnyitás időpontját a városban a hangoshíradó is bömbölte. A kiállítást a Múzeumi Főosztály küldötteként Korek József osztályvezető nyitotta meg, aki a kiállítás megnyitása előtt megtekintette a múzeum raktárát és az államosított épületünk lakásrészét is. A megnyitás után vele még az orosházi múzeum gondjairól is beszélgettünk. Ezen a megnyitón megjelentek a járás és a város vezetői, úgyszólván teljes számban. Ezenkívül számos tömegszervezet, egyesület is képviseltette magát. A megjelentek számát 150—200 személyre becsültük. Ez szépnek mondható, tekintettel a múzeum helyiségeinek a befogadóképességére, a nyári nagy melegre és arra, hogy aznap Békéscsabán vidám vásárt tartottak. A kiállítást Dumitrás Mihály tanácselnök vette át, aki felhívta a kultúrfelelősök, a kultúra munkásainak figyelmét, hogy szervezzenek minél több csoportos múzeumlátogatást. A megnyitás után az összegyűlték nagy érdeklődéssel nézték a kiállítást. A nézetést szakvezetéssel mélyítettem el. A megnyitó közönsége alaposan és hosszan tekintette meg a látnivalókat. A 11 órakor összegyűlt közönség utolsó csoportja úgy 1 óra körül hagyta el a múzeumot. Ez a legbiztosabb jel arra, hogy a kiállításunk tetszett.

Roham a régészeti kiállításért. Isten tudja, a múzeumlátogatót jobban érdekli egy régészeti kiállítás, mint egy helytörténeti vagy néprajzi kiállítás. A körülötte hemzsegő tárgyakat már unja, viszont egy földből előkerült régészeti tárgy nagyon felkelti az érdeklődését.

Évés közben jön meg az étvágy — tartja a közmondás. Ennek is, mint minden szólásnak, mondásnak van némi igaza, ezt igazolja a 443/1954. számú beadványom, amit a Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztályához juttattam. Az alatt felsorakoztatott indokaim alapján kértem, hogy az 1955. évben elkészítendő állandó kiállítások közé vegyen fel egy régészeti állandó kiállítást is. Fő indokaim: az emeleti 4 helyiségünkben „Orosháza története” című kiállítás nyílt az elmúlt évben. A kiállítás 1744-től napjainkig mutatja Orosháza és környékének történetét. Ez elé kívánczik a földszinten egy nagyteremben és a tágas lépcsőházban elkészítendő régészeti kiállítás, amely a legrégebbi kortól 1744-ig mutatná be Orosháza és környékének a múltját. Az iskolák mindinkább beépítik tanítási anyagukba a múzeum kiállításait. A tanintézetek azonban elsősorban a történelem előtti idők: a népvándorlás, a honfoglalás, a középkor emlékeit keresik a múzeumban. Az ilyen kiállítást a szemináriumi csoportok is fel tudnák használni. A múzeum látogatottságát fokozná, vonzóerejét növelné a régészeti állandó kiállítás.

Felsoroltam azt is, mi mindennel rendelkezünk. A kiállítás rendelkezésére áll egy 10 × 5 méteres impozáns terem és egy tágas, világos, kiállításra nagyon megfelelő lépcsőház. Ezt saját erőnkől teljesen rendbehoznánk. Ezenkívül van 7 db ablak alá helyezhető asztaltárlónk. A rendelkezésünkre álló falfelületeken el lehetne helyezni 5 db 100 × 140 cm-es és 3 db 70 × 100

cm-es nagyságú kiállítószekrényt. Ezek, miként a kaposvári múzeumban, a falból kinyúló 4 db tölgyfarudacsára szerelt üveglapokból állának. A múzeumunkban üveglap is van. Végül: múzeumunknak van annyi régészeti anyaga, hogy a rendelkezésre álló teret, illetőleg szekrényeket megtöltse. Az anyag túlnyomó része hiteles ásatások alkalmából került elő, s bőven van róla hiteles feljegyzés. Viszont vannak olyan dolgok, amelyet a saját erőnk-ből nem tudunk megoldani, például a kiállítás forgatókönyvének elkészítését, a kiállítás illusztrálását és szövegrészének megírását, valamint a kiállítás megrendezését. Bizony, nehéz volt évekig várni a régészeti kiállítás-ra. Végre a Művelődési Minisztérium Múzeumi Osztálya 120. 468/1958. szám alatt arról értesített, hogy a régészeti kiállításunk megrendezését bevette a központi tervbe. Amikor örömöm csillapodott, kértem a Múzeumi Osztályt, járuljon hozzá, hogy a kiállítás még az 1959-es év folyamán meg is nyíljon. Alátámasztottam kérésemet még azzal is, hogy az 1959. évi költségvetésünkben 4000 forint szerepel az állandó régészeti kiállítás költségeinek fedezésére. Tekintettel arra, hogy a múzeumunknak fennállása óta korszerű régészeti kiállítása még nem volt, a minisztérium hozzájárult. Ahhoz is hozzájárult, hogy felkérésemre Csalog József régész, a szentesi múzeum igazgatója írja meg a forgatókönyvet, aki a kiállítás rendezését is elvállalta. 147/1959. szám alatt jelentettem a minisztériumnak, hogy Csalog József Orosházán járt, s a forgatókönyv megírásához szükséges előtanulmányokat elvégezte. Terveink szerint a kiállítás szeptember 1-én nyílik meg. Sajnos, a régészeti kiállításunk 1959-ben sem nyílt meg, sőt még néhány évet váratott magára. Nem emlékszem már rá, de irattárunkban sincs semmi nyoma, hogy miért maradt el a tervbe vett régészeti kiállításunk elkészítése. De annak sincs nyoma, hogy a régészeti kiállítás forgatókönyvét végső soron Trogmayer Ottó régész, a Csongrád megyei Múzeumok igazgatója írta meg. A forgatókönyv 8 gépelt oldalra rúgott. A kiállítás címe volt: Orosháza és környéke története az őskortól a kora középkorig. Célja: A múzeum régészeti leletei alapján bemutatni a környék őstörténetét, illetve a népvándorláskori és kora középkori élet emlékeit. Ugyanakkor a látogatók érdeklődésének felkeltése a régészeti leletek iránt, s propaganda kifejtése a környéken előkerülő régészeti leletek bejelentése és megmentése érdekében. A forgatókönyv 13 tárlóval és 100 × 70 cm-es nagyságú fali tárlóval számolt. A terem közepén honfoglaláskori lovassír szerepelt, „in situ”. A forgatókönyv készítője szerint a régészeti anyagot kölcsön tárgyakkal lehetne bővíteni, de annak idején leszögeztem, hogy ez nem kívánatos, s ezért ettől a forgatókönyv írója el is tekintett. A nagyon részletes forgatókönyvet a kiállítási terem vázlatos térképe zárta le. A forgatókönyvet 229/1961. szám alatt terjesztettem be a Művelődésügyi Minisztérium Levéltári és Múzeumi Főosztályának. Nem tehettem mást, mint megírtam, örülök annak, hogy a régészeti kiállításunk újrendezése szerepel a Minisztériumi Főosztály 1962-es tervében. Azonban fel kell hívnom a figyelmet arra, hogy itt nem felújításról van szó, mert az orosházi múzeumban még nem volt korszerű ré-

gészeti kiállítás. Azt is bejelentettem, hogy az 1961-es évben régészeti kiállításra 1500 forintot kaptunk. Úgy látom, hogy ez az összeg igen kevés, másrészt a kiállításrendező csoport nem rendelkezik elég kapacitással, ugyanis a mi kiállításunk nem szerepel az 1961. évi munkatervükben. Mindezek alapján azt javasoltam, hogy a régészeti kiállításunkat 1962. évben készítsük el. Végre, 1962. szeptember 22-én 211/1962. szám alatt a Békés megyei Múzeumok Igazgatóságának jelentettem a régen várt régészeti kiállítás megnyitását. Ismertettem: Az állandó régészeti kiállítás Orosháza és környékének régészeti emlékanyagát mutatja be, a kőkorszaktól a középkorig. A kiállítás forgatókönyvét Trogmayer Ottó régész készítette. Tervezte Boreczky László festőművész. A kiállítást Sebők Lajos és Kaszás Gyula festőművészek készítették. A kiállítást szeptember 16-án, vasárnap délelőtt 11 órakor nyitottuk meg. Megfelelő számú meghívó, falragasz, újsághír adta hírül a nagyközönségnek múzeumunk életének jelentős eseményét. A megnyitóra mintegy 100 főnyi közönség gyűlt össze. — A kiállítást Nagy Ferenc a Megyei Művelődésügyi Osztály akkori vezetője nyitotta meg ünnepélyes keretek között. A megnyitóbeszéd előtt és után a Petőfi Sándor Művelődési Ház Madrigál Kórusa és kamarazenekara jól sikerült műsort adott Szokolay Bálint és Szokolay Sándor Erkel-díjas zeneszerző vezényletével. A megnyitó igen ünnepélyes, emelkedett hangulatban történt. Az összesereglett látogatók szemmel láthatóan jól érezték magukat. Az első napon mintegy 200-an tekintették meg a múzeumot. Az első héten 889 látogatónk volt.

Végre sor kerülhetett az első, valóban állandó kiállításra: Az 1969. évi Országos Múzeumi Hónap keretében nyílt meg a „Nyolc nemzedék élete Orosházán” című kiállítás.

1950-től kezdve évenként 3—4 kiállítás nyílt meg a múzeumban, főként képzőművészeti és a Múzeumi Központ által készített különböző vándorkiállítások. Néhány kiállítást eleve hosszabb időre terveztünk, s állandó kiállításnak tituláltuk. Később láttuk, hogy ezek mégsem reprezentatív kiállítások voltak. A múzeumban fennállása óta mintegy 100 kiállítás volt. Röviden érintem, hogy miért csak most kerülhetett sor egy komoly állandó kiállítás rendezésére. Csak 1969-re érett meg a helyzet arra, hogy egy impozáns állandó kiállítást nyithassunk. Ugyanis a szerény méretű múzeumépületben a múzeum helyiségein kívül kétszoba-konyhás lakás is volt, amelyben az épületet ajándékozó Schwarcz-család lakott. Amikor a család utolsó sarja, Schwarcz János elhunyt, megnyílt a lehetősége annak, hogy egy terjedelmesebb, nagyobb szabású kiállítást készíthessünk. Először is az állandó kiállítás végleges elhelyezéséről kellett döntenünk. Erről 19/1969. szám alatt számoltam be a Békés megyei Múzeumok Igazgatóságának. Február 20-án múzeumunkat meglátogatta Boreczky László, a Múzeumok Központi Gazdasági Igazgatósága Kiállításrendezési Csoportja művészeti vezetője és Vörös Károly muzeológus, a Művelődésügyi Minisztérium Múzeumi Főosztályának megbízottja, abból a célból, hogy az októberben megnyíló

komplex kiállítás végleges helyét kijelöljük. Tekintettel arra, hogy a minisztérium Múzeumi Főosztálya nagyobb összeget biztosított az állandó kiállításunk megrendezésére, és egy reprezentatív kiállítást szándékozik megrendeztetni. A fentiek különös gondossággal vizsgálták, hogy a múzeumépület mely részében lehetne a maximális területet biztosítani a kiállítás számára. A bizottság úgy döntött, hogy a nagy költséggel készülő igényes kiállítás legméltóbb elhelyezése az lenne, ha a kiállítást a földszint teljes alapterületére terveznék. Ezzel az elhelyezéssel az alábbi előnyöket nyer-
nénk:

- a) Területileg teljesen kielégítené a kiállítás igényeit,
- b) a körforgás tökéletesen biztosított,
- c) a kiállítást nem törné meg a lépcsőház,
- d) a kiállítóhelyiségek száma 7-ről 9-re emelkedne és
- e) időszakos kiállításra 4 helyiség állna rendelkezésre.

A fenti legszerencsésebb elhelyezés csak kisebb belső építkezést vonna maga után, ami az Építőipari Szövetkezet színhelyre hívott mérnöke szerint kevés költséggel megoldható. Közben Beck Zoltán gimnáziumi tanár készítette a kiállítás forgatókönyvét, melyet március vége felé le is gépelt. Nyomban át is vittem Békéscsabára, a Békés megyei Múzeumok Igazgatóságának. Az Igazgatóság úgy határozott, hogy április első felében a tématervet készítő munkaközösség megvitatja a forgatókönyvet, s ebből az alkalomból az orosházi múzeumban összeül. A forgatókönyv egy példányát pedig lektorálás céljából elküldtem a minisztériumba, Verő Gábor osztályvezetőnek.

A kiállítást a Múzeumok Központi Gazdasági Igazgatóságának Kiállítás-rendező Csoportja készítette. Amit csak lehetett, előre elkészítették a budapesti műhelyben. Szeptember hó folyamán hatalmas teherautókkal a helyszínre szállították. A műhelyük egy kis részlege, gyalupad, megfelelő szerzőszámok, 2—3 asztalossal is leköltözött Orosházára. A rendezés sokszor éjszakába nyúló munkával közel két hétig tartott. Természetesen, amikor az asztalosok az előregyártott elemeket összeállították, és elfogyott a munkájuk, visszamentek. Ezután a vezetőserepet a tapétázók és a kiállításrendezők vették át. Mint általában szokás, megfeszített munkával ugyan, de a kiállítás a megnyitása napjára elkészült. Az impozáns kiállítás megérdemli, hogy egy kissé részletesebben, bemutassam:

A kiállításon könnyű eligazodni. Az egyes nemzedékek bemutatását egy-egy azonos felépítésű bevezetőrésszel kezdjük. Ezen egy terebélyes családfa látható. Minden nemzedéket megkülönböztetésül más-más szín képvisel. A családfán a nemzedék színeivel jelöljük meg azokat, akik a szóbanforgó nemzedék idején éltek. A családfa egy egyszerű parasztcsalád leszármazását mutatja. Érdekessége, hogy a Fekete-nemzetség nemrég elhunyt tagja, a történelem és a hagyomány iránt rendkívül érdeklődő Fekete Sándor parasztember, a múzeum kiváló adatközlője állította össze anyakönyvekből. A családfán kívül minden nemzedéknél ott találjuk az eligazító főszöveget,

a lakosság számának az illető nemzedék életében végbement növekedését mutató diagramot és egy-egy térképet, mely a település határának és művelési viszonyainak alakulását szemlélteti az adott időszakban. Az egyes nemzedékeknél a kiállítás felső harmadában a korhoz és a kiállított tárgyakhoz kapcsolódó művészi díszítés húzódik, mely összefogja a vitrinekkel, kiállítási tárgyakkal tagolt felületeket.

Az első nemzedék (1744—1780). Az első nemzedéknél csak az állattartás válogatott emlékanyagát mutatjuk be, noha községünkben az állattartás mellett a földműveléssel is foglalkoztak eleink már az első időktől fogva. — A második nemzedék (1775—1810). A második nemzedék kiállítási anyaga két részre oszlik: a korabeli földművelés válogatott eszközanyagára, valamint a község és az egyház emlékeire. — A harmadik nemzedék (1780—1840). A kiállítás e szakasza is két részből áll: a céh-világ emlékeiből és a parasztszoba hangulatát idéző bútoregyüttesből. — A negyedik nemzedék (1810—1870). A negyedik generáció életének központi élménye az 1848—49-es forradalom és szabadságharc. — Az ötödik nemzedék (1840—1900). Az ötödik nemzedék sorsa a polgári forradalom eredményeinek kiterjedésével azonos: a jobbágság felszabadulása, ez azonban nem szüntette meg a vagyoni különbségeket. Az eddig is nagyobb telken gazdálkodók viszonylag gyorsan gyarapodtak, s néhány évtized alatt a környező nagybirtok jelentős részét megvásárolták. Az időszakhoz tartozó tárgyi anyagokból a bútorok és más berendezési tárgyak önként kínálják az összehasonlítás lehetőségét a korábbi időszak anyagával, s egyben beszédes bizonyítékai a polgárosodásnak. — A hatodik nemzedék (1870—1930). A legtöbb megpróbáltatást, a legtöbb küzdelmet kívánó történelmi korszakot talán a hatodik nemzedékhez tartozók élték át. Korukat olyan nagy történelmi események jelzik, mint az 1891-es véres május elseje, az első világháború és a Tanácsköztársaság, valamint a rákövetkező fehérterror. — A hetedik nemzedék (1900—1960). A két világháború között Oroszázat, mint a legnagyobb magyar falut emlegetik. Régóta megérett már a várossá szervezésre, de mivel ez nagyobb fokú önkormányzattal járt volna, az uralkodó osztály nem akart önállóbb politikai lehetőséget biztosítani a paraszttelepülésnek. A település kettős arcot mutat: a korábban említett amerikai utas agrárfejlődés eredménye az a viszonylagos jólét, amelyet megteremtett magának a korszerű gazdálkodás iránt fogékony birtokos parasztság, másrészt a nehéz sorban élő agrárproletárok nagy száma. — A nyolcadik nemzedék (A mai orosháziak). A Szovjetunió Vörös Hadseregének csapatai 1944. október 6-án szabadították fel Oroszázat. Rövid idő alatt helyreállt a rend, október 14-én megalakult a MKP helyi szervezete, létrejöttek a demokratikus hatalmi szervek; megkezdődött a várossá alakuló település hatalmas méretű fejlődése. Várossá alakulásával (1946. január 1.) Oroszáza nemzedékeinek történetében új fejezet nyílt: a forradalmi átalakulás, a szocialista várossá fejlődés útja.

Az első igazi kiállításunk 1969. október 5-én, ünnepélyes keretek között

megnyílt, és immár több mint 15 éve a népművelés szolgálatában áll. A mi kiállításunk művészi falragaszt kapott, Gyúró István orosházi származású grafikusművész szép munkáját. Tanulságos a készítettetés históriája, s ezért egy kissé részletezem. Nem sokkal a megnyitás előtt megbíztam Gyúró Istvánt a falragasz elkészítésével. Erre levélben közölte velem, hogy pár nap múlva elkészíti a plakátokhoz a terveket. A terveket majd neki kell zsűriztetni, de addig arról nem lehet szó, míg a plakát megrendelője nem kéri őt a Lektorátustól erre a munkára. Tehát mi küldjünk egy beadványt a Képző- és Iparművészeti Lektorátushoz, és kérjük Gyúró István grafikusművész kijelölését a „Nyolc nemzedék élete Orosházán” című falragasz elkészítésére. Ha a Lektorátustól a megrendelő és a művész írásban megkapja a kijelölést, csak azután lehet zsűriztetni a vázlatokat. Ha kivitelezésre elfogadják, akkor lehet csak az eredeti méretben elkészíteni. Majd a megrendelő által elfogadott, lepecsételt, kivitelezett falragaszt be kell újból a zsűrinek mutatni és elfogadás után mehet a nyomdába. Erre egy egész oldalas beadvánnyal fordultam 5/1969. szám alatt a Békés megyei Múzeumok Igazgatóságához. Ebben emlékeztettem az alábbiakra: Ez év tavaszán a Megyei Igazgatóság és a Városi Tanács Művelődésügyi Osztálya úgy állapodott meg, hogy a kiállítással kapcsolatban az emléktábla és a plakáttervezés költségeit viselni fogják. A város a költségesebb emléktábla költségeit vállalta, míg a Múzeumi Igazgatóság a falragasz készítését.

Közöltem azt is, hogy Gyúró István grafikusművészt bíztuk meg a plakát elkészítésével, aki megnyerte városunk címerének pályázatát is. Végül közöltem, hogy milyen módon kell felkeresni a Lektorátust, és mire kell őket hivatalosan felkérni. Erre a Békés megyei Múzeumok Igazgatósága hivatalosan megkereste a Lektorátust, az pedig hivatalosan értesítette a művészt és az orosházi múzeumot. Ekkor tanultam meg egy életre, hogy a fenti hivatalos elintézési módnak bürokrácia a neve. — Egy rendesebb kiállítás nem nyílhat meg vezető nélkül. A mi kiállításunk megnyílt. Igaz, hogy később, 1975-ben egy remek vezetőt jelentettünk meg. A címlapján a kiállítás plakátjának kicsinyített másolata látható. (Egy kaszáló paraszt.) A szövegét én írtam a kiállítás szövegének felhasználásával. Először a múzeum rövid történetét és kiállításunk alap gondolatát ismerttettem. Majd „Régmúlt” címszó alatt bemutattam a kiállítás bevezető részét, az egy táblából álló régészeti bemutatónkat. A régészeti tárgyak mellett csak kevés magyarázó szöveg állt, ezért ezeket részletesebben a vezetőben mutattam be. Majd nemzedékenként haladva ismerttettem a kiállítást. Ezt olyan részletesen tettem, hogy a múzeumlátogató, ha nem is kap szakvezetést, a vezető megfelelő részét elolvassva tökéletesen megérti kiállításunkat. A végén felsoroltam a legfontosabb irodalmat és külön a múzeum eddig megjelent kiadványait. A Szegedi Nyomdában készült 52 oldalas szöveget 16 kép illusztrálja. Vezetőnk nagy példányszámban jelent meg, de már csak egy példányt őrzünk belőle.

Korán rájöttem arra, hogy különösen a kulturális intézményekkel ér-

demes gyümölcsöző kapcsolatokat kialakítani. Fontossági sorrend: iskolák, könyvtár, kultúrházak.

Különösen városunk iskoláival, s ezen belül is általános iskoláival igyekeztem a lehető legszorosabb kapcsolatot kiépíteni. Kiállításunk megnyitójára minden iskola igazgatóját és nevelőtestületét meghívtuk. Legtöbbször személyesen vittem a meghívót és 2—3 plakátot az egyes iskolákba. Kértem az igazgatót, hogy 1—1 plakátot a nevelőtestület szobájába és egyet-egyét a folyosóra tétessen ki. A nevelőtől függött, hogy hányszor látogatta az osztálya a múzeumot. Voltak, akik többször felkerestek bennünket, de voltak olyanok is, akik nem vették maguknak azt a fáradságot, hogy ajtót nyissanak ránk. Amikor észrevettem, hogy a kiállításunkon találni 8—10 olyan témát, anyagrézletet, amely egy-egy tanítási óra anyagát képezhetné, gondoltam egy nagyot. Fölkerestem városunk történelemtanári munkaközösségének vezetőjét, és meghívtam a múzeumba egy sétára, hogy bemutassam az általam kiválasztott témákat. Örömmel vette tudomásul tervemet és biztatott, hogy valósítsam meg. Erre beadvánnyal fordultam a Városi és Járási Oktatási Osztályhoz, amelyben rámutattam az oktatásügyi miniszter 103/1955. O. M. számú utasítására, mely lehetővé tette az általános és középiskolai tanulók látogatásait. A fenti rendelet intenciói szerint: „Az általános és középiskolai tanulók részére az egyes tantárgyak tananyag beosztásához kapcsolódóan múzeumlátogatásokat kell szervezni. Az iskolák igazgatói a megfelelő szakos pedagógusok bevonásával és az iskolához közel fekvő múzeum vezetésével egyetértésben tanévenként dolgozzanak ki tervet a tanulóifjúság múzeumlátogatásainak biztosítására.” Közöltem, hogy múzeumunk a fenti utasításon túlmenően is a pedagógusok és a tanulóifjúság rendelkezésére áll. Jelen beadvánnyal igyekeztem megkönnyíteni a pedagógusok tervezési munkáját, amikor tájékoztattam őket a múzeum kiállításának azon súlyponti anyagáról, amelyet az egyes tantárgyak anyagához kapcsolni lehet.

1. A történelem előtti kor: kő-, bronz- és vaskorszak.
2. A népvándorlás kora.
3. A honfoglaló magyarok.
4. A magyar középkor.
5. A törökvilág utáni telepítés: a harmadik Orosháza alapítása.
6. A jobbágyvilág.
7. A céhemlékek.
8. Az 1848-as haladó hagyományaink.
9. Az 1891. május elseje.
10. Környékünk népművészete.
11. Az 1937-es illegális kommunista mozgalom.

Azt is közöltem, célszerű volna, ha a történelmet tanítók a múzeum anyagát tanulmányoznák, és maguk állapítanák meg, mely anyag kapcsolható a tanítás anyagához. Végezetül arra kértem az Oktatási Osztályt, szeretném

elérni, hogy minden iskola minden osztálya évente legalább egyszer egy-egy tanítási órát a múzeumban tartson meg. Eleinte szépen megindult az akció, az is előfordult, hogy az adott témát még a raktárakból tárgyakkal is kiegészítettem. Ennek ellenére szép lassan cserbenhagyták a múzeumot, s ezt a felajánlott lehetőséget.

Húsz év múltán 1976-ban Gácsér József, a megyei művelődési osztály vezetője megkért arra, hogy egy elemző beszámolót állítsak össze az iskolák múzeumlátogatásáról. A 6 oldalas beszámoló elején négy évi adatot közöltem a múzeum látogatottságáról:

	<i>iskola</i>	<i>üzem</i>	<i>egyéni látogatók</i>	<i>összesen</i>
1972.	3 916	520	4 779	9 215
1973.	2 583	292	5 385	8 210
1974.	3 168	174	5 190	8 867
1975.	5 572	399	6 109	12 080
Átlag:	3 809	361	5 365	9 693

Ennek elemzése során megtanultam, hogy nem is annyira a csoportos látogatók, látogatások számának emelését kell szem előtt tartanunk, hanem a látogatás hatékonyságának javítását, fokozását. Ennek a legmegfelelőbb formája a régebben már meghonosodott helytörténeti és történelmi óra, a múzeumban való tanítása. Örömmel jelentettem, hogy az 1975/76. iskolai év második felében az eddig szórványosan előforduló múzeumban való tanítást ismét felváltotta a szervezett tanítás a múzeumban. A 8/1976. számú beadványomban részletesen szoltam az orosházi művelődési osztály által — javaslatomra — a múzeumban ismét szervezett tanítási órákról. Leszögeztem, hogy ebben az évben a városi történelmi munkaközösség vezetője azt a feladatot kapta a tanulmányi vezetőjétől, hogy a helybeli múzeumigazgatóval karöltve állítsák össze azokat a témákat, amelyek alkalmasak arra, hogy a múzeumban tartsák meg az órát. Beadványomban az ajánlott 10 témát megjelöltem. Jelentésemet azzal zártam, hogy érdemes kölcsönös erőfeszítést tenni, mert az iskola s a múzeum is jól jár. Sajnos, ez a második neki-buzdulás is idővel teljesen ellanyhult, majd a múzeumban való tanítás csak szórványossá vált.

Volt időszak, amikor az évente bemutatott időszak kiállításaink többsége képzőművészeti kiállítás volt. Nagyon ügyeltem arra, hogy ezen kiállításainkra minden rajzot tanító nevelő névre szóló meghívót kapjon. Sőt, 10 éven keresztül a városunkban és az orosházi járásban működő rajztanároknak kiállítást rendeztem. Öröm volt látni a fejlődésüket. A kiállítás rendezésével szinte rákényszerítettem őket arra, hogy az iskolai munkájuk mellett alkossanak is. Szégyellték volna magukat egymás közt, ha nem állítottak volna ki, ha az alkotásuk színvonala elmaradt volna a többitől. Egyszer csak valaki eltalálta, nem jó, ha pedagógusok külön állítanak ki,

állítsanak csak ki az amatőr festőkkel. Azóta csak két rajztanár képeivel lehet a kiállításon találkozni. Most nem különülnek el, csak nem dolgoznak. Természetes, azóta is minden képzőművészeti kiállításra minden rajztanárnak névre szóló meghívót küldünk.

Ezekben az időkben a városi párttitkár a kultúrházba összehívta városunk kultúrintézményeinek vezetőit. Többek között lelkünkre kötötte, hogy szoros kapcsolatot keressünk egymással. A megbeszélés végén azt javasoltam, hogy a megbeszélésünket rendszeresítsük havonta, vagy negyedévenként, de mindig más és más intézmény adjon szállást a találkozóknak. Az értekezletnek legyen egy kötetlen pontja: a szállásadó intézmény és munkájának megismerése. Mindnyájan helyesléssel fogadták — csak épp nem valósítottuk meg. Megerősödött bennem, hogy nem beszélni, hanem dolgozni kell. Ezentúl magamra hagyatva igyekeztem a múzeum és városunk kulturális intézményei között szorosra fűzni a barátságot. A Városi Könyvtár helyiségeiben 10—12 nagyobb méretű kerámiát helyeztem el a múzeum raktári anyagából, hogy ezzel még barátságosabbak legyenek a könyvespolcok. Ezenkívül két lapos asztalkatárlót helyeztem el a könyvtár bejárati folyosóján. Megfelelő mutató anyagot helyeztem el bennük: felírással butellákat, szépművi csutorákat, karikásostorokat stb. Hírverésünk azzal lett teljes, hogy egy felirat közölte a múzeum nyitvatartási idejét. Viszonzásul a múzeum bejáratánál a könyvtár legújabb szerzeményeit mutattuk be. Több éven keresztül kölcsönösen csináltunk egymásnak egy kis propagandát.

1969. év elején Szabó Pál tanár, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Békés megyei Szervezete Orosházi Járási Osztályának vezetője és én, azon törtük a fejünket, hogy a járás községeit hogyan tudnánk bevonni múzeumunk látogatói közé. Úgy láttuk, ha a falusi kultúrházakban vándorkiállítás révén bemutatnánk legalább 100 olyan tárgyat, amely könnyen felkeltheti a néző érdeklődését, megközelítenénk célunkat. Útrakerestem, és felkerestem a járás községeinek kultúrházait. Csak négy községben találtam olyan körülményeket, amely lehetővé tette a vándorkiállításunk anyagának bemutatását. Mi szükségeltetik ehhez? Egy olyan kisebb-nagyobb helyiség, amelyben 1—2 hetes kiállítást lehet rendezni. Továbbá: legalább két polcos, üveges, zárható szekrény, amely befogadná tárgyainkat. A partner-szervezet 2 db közepeméretű zárható ládával ajándékozott meg bennünket, amelyekben kb. 100 db gondosan csomagolt tárgyat lehetett elhelyezni. Ezután megindult a kiállítás szervezése Gerendáson, Csorváson, Nagyszénáson és Gádoroson. Propagandánkban természetesen a helybeli iskolákra támaszkodtunk. A kiállítást a meghirdetett napokon én nyitottam meg, mindig 13 órákor, amikor az iskolai tanítás befejeződött. Mindenütt kellő számú érdeklődő gyűlt össze. Az orosházi múzeum néprajzi kiállításai célját így fogalmaztam meg: „A községekben érdeklődés keltés a múzeumnak a kultúraterjesztő munkája iránt, és az iskolák, a művelődési házak szakköri tagjai figyelmét felhívni az orosházi múzeum kiállításainak rendszeres látogatására.

ra". A következő évben régészeti tárgyakat terveztem vándoroltatni. Ez azonban elmaradt, s ma már nem tudom megmondani, hogy miért. A népművelést tehát nemcsak az állandó kiállításaink szolgálták, hanem a rövid élettartamú, gyorsabban változó vándor- és időszakos kiállításaink is.

A vándor- és időszakos kiállításainkkal kapcsolatos munkák két csoportra oszthatók: az államosítás utáni időszakos kiállítások bemutatására és a Megyei Tanácshoz kerülés utáni kiállítások csoportjára. A kétféle körülménnyel kapcsolatos teendőink merőben mások. Vázlatosan bemutatom: A központi szervünknek volt egy kiállításrendező csoportja. A központ év vége felé egy-egy listát bocsájtott rendelkezésünkre, tele bemutatandó kiállítások címeivel. Nekünk csak a kiválasztás volt a dolgunk. Visszaigazolás után az adott időpontban a kiállításrendezők személygépkocsin vagy tehergépkocsin hozták a teljes kiállítási anyagot, és az utolsó szög beverésével határidőre elkészítették a kiállítást. Persze ez a munka sokszor még az éjszakába is benyúlt. Ilyenkor néhány adag feketekává segített. Miután ezek a témák az egész országban vándoroltak, ezek kimerítették a vándorkiállítás ismervét. A témák kiválasztásánál arra törekedtem, hogy tanulságos, érdekes legyen, terjedelme megfeleljen az adottságainknak, kapcsolatban álljon városunkkal, környékünkkel és kiállításunkat sok tárgy illusztrálja, stb. A kiállítás megnyitására környékbeli vagy országos nevű szakembereket kértem fel. Természetesen a megfelelő falragasz és meghívók sohasem hiányoztak. Ezért megnyitóinkon mindig voltak legalább ötvenen, hatvanan. Kiállításainkat mindig vasárnap 11 órakor nyitottuk meg. Általában az utolsó vendégünk 1 órakor hagyta el a múzeumunkat. Ez azt jelentette, hogy jól érezték magukat.

Az 1962. július 1-én történt megyei tanácsi kezelésbe vétel után eleinte nehéz volt időszakos kiállítást rendezni. Nyilvánvaló, hogy sok képzőművészeti kiállítást mutattam be, mert ez volt a legegyszerűbb, a legkönnyebb. Természetesen mindent a saját kezünkkel kellett elvégeznünk. Pár év lefolyása után Békéscsabán, a Munkácsy Mihály Múzeumban megalakult a 4—5 tagú Kiállításrendező Csoport. Ezután a legtöbb kiállítást is a Kiállításrendező Csoport készítette el.

b) *Törekedtünk a múzeumot a képzőművészet szolgálatába állítani*

Hogy a kiállításainkat változatosabbá tegyük, egy-egy képzőművészeti kiállítást is bemutatam. Szerettem a képzőművészetet, különben is akkoriban az általános iskolában rajzot is tanítottam, mint okleveles rajzszaktanító. Már régen tudtam, hogy a márkás, jó képek vonzzák a látogatókat, ezért 1959-ben a Nemzeti Galériából is kértem egy kiállítást. A megnyitóról 209/1959. szám alatt a következőképpen számoltam be a Művelődésügyi Minisztérium Múzeumi Osztályának: Múzeumunkban a Nemzeti Galéria anyagából „A XIX. századi magyar festészet” címmel kiállítás nyílt. A képeket Telepy Katalin művészettörténész válogatta, ugyancsak ő rendezte

a kiállítást is, amely szeptember 13-án nyílt meg. A megnyitó beszédet orosz-házi szobrászművész mondta. Majd a Petőfi Dalárda műsora után Telepy Katalin tárlatvezetést tartott. A megnyitó ünnepségen kb. 200-an vettek részt. A múzeum emeleti helyiségei zsúfolásig megteltek ünneplő közönséggel. Az az óhaj merült fel, hogy kívánatos volna folytatólagosan, időrendben néhány remekművön keresztül bemutatni a magyar festészetet. A megnyitás előtti nap délután Telepy Katalin a Petőfi Sándor Művelődési Házban 250 hallgató előtt nagyszerű előadást tartott „A XIX. századi magyar festészetéről”. Az előadást vetítéssel illusztrálta. A hasonló kiállítások közül azért emeltem ki a fentit, hogy bemutassam: kitűnő festmények, jó művészettörténész, nívós kísérműsor, vetítéssel kísért előadás: komoly siker.

Majd sorra bemutatam a vásárhelyi festőket: Tornyai Jánost, Fejér Csabát, Szalay Ferencet, Németh Józsefet, Erdős Pétert, Kajári Gyulát stb. A szaklapokból megtudtam, hogy a képzőművészeti anyagot hangverseny-nyel is lehet kapcsolni. Amikor megkaptuk a Schwarcz-család által lakott lakásrészt, a két utcai szobában nívós képzőművészeti kiállítást rendeztem, és egy-egy hangversenyre meghívtam városunk zeneiskolájának a tanárait is. Egy kis kézikocsival boldogan hordtuk össze a zeneszerszámokat. A szépszámú vendégek jó képekben gyönyörködtek és színvonalas hangversenyt élvezhettek.

Az Orosházán működő Kerti Károly rajztanár ismert grafikusművésszé fejlődött.

Az 1950-es években városunkba került Kerti Károly rajztanár. Hamarosan barátságot kötöttünk egymással. Gyakran ellátogatott a múzeumba. Meggyőződtem arról, hogy kitűnő képességekkel rendelkezik, s amikor a múzeumot a rádiótól, televíziótól meglátogatta valaki, vagy újságíró lépett be hozzánk, nem tudtam megállni, hogy ne mutassak be nekik egy-két Kerti-képet. Ha nem volt kéznél, a lakásáról hoztam néhányat. Így azután akarva-nem akarva kedvet ébresztettem az alkotáshoz. Magyarul: toltam a szeke-rét. Az 1959-es évkönyvünket már Kerti Károly illusztrálta. A grafikus igazán a „Hagyományos földművelés a Vásárhelyi-pusztán” című könyvben mutatkozott be. Remek illusztrációi aztán egy nyugatnémet szakfolyóirat-ban is napvilágot láttak. Kitűnő rajz-szakkört szervezett és vezetett. Őt neveltje: Fülöp Erzsébet, Ravasz Erzsébet, Gyúró István, Paál István és Rajki László. Amikor évek múltával Dunántúlra távozott, neves művésszé fejlődött, és Komárom megye művészeti életének vezetője lett.

Tanulságos kissé részletesebben bemutatnom azt, hogyan karoltam fel városunk képzőművészeti életének a fejlesztését. Ott kezdtem el, hogy az óvodás gyerekeknek rendeztem egy bábajos kiállítást. Mint rajzot tanító pedagógus tudtam azt, hogy legőszintébbek a gyermekrajzok. Az iskolában a nevelő lépten-nyomon beleavatkozik az alkotásaikba, s így fokozatosan el-

veszti eredetiségét. Ezt tudva határozta el, hogy egy nagyszabású gyermekrajz-kiállítást rendezek. Havonta felkerestem városunk óvodáinak vezető óvónőit, és megnyertem őket tervemhez. Év végére sok szebbnél szebb alkotás született. A múzeum összes emeleti helyiségeit felhasználtam a bemutatkozásukra. Az óvónők, sőt a szülők is segítettek a kiállítás megrendezésében. A megnyitóra nagy tömeg gyűlt össze, köztük olyanok is, akik eddig még soha nem lépték át a küszöbünket. A kiállítás sok-sok látogatót hozott a „konyhára”. Felettes hatóságunk azonban Békéscsabán alaposan megmosta a fejemet. Indok: az óvodások rajzai nem valók a múzeumba. Persze, Megyei Igazgatóságunk nem tudta azt, hogy Pesten az Irodalmi Múzeumban is bemutatnak már egy nagyszerű gyermekrajz-kiállítást, mégpedig a képzőművész szülők segítségével.

Azután továbbléptem. Városunkban dolgozott néhány fiatal festő. Ezek főleg a kiállításrendezők soraiból verődtek össze. Név szerint: Feldmann Tibor, Horváth János, Fekete János és Szlotta András. Őket is sikerült annak a gondolatnak megnyerni, hogy minden évben, mindig ugyanazon időben egy kiállítás keretében bemutatom őket. Hasonlóképpen minden évben megrendeztem a városi-járési rajztanárok kiállítását is. Végül nagyon tanulságos az, ha bemutatom, mi az a maximum, amelyet egy képzőművészeti kiállítás során el lehet érni. 1982 végén elhatároztuk, hogy bemutatjuk múzeumunkban az orosházi amatőr festőket és fadaragókat. A kiállítás szervezését én vállaltam magamra. Úgy érzem, hogy a kiállításaim szervezése terén 1984-ben értem el eddig a legnagyobb sikert. Az alkotókat havonta egyszer felkerestem, s arra buzdítottam őket, hogy ne másoljanak, hanem eredeti műveket hozzanak létre. A képek, szobrok zsűrizését megszerveztem úgy, hogy a zsűrizők először az alkotók otthonaiban kiválogatták azokat a műveket, amelyeket egy jó hónap múlva be kellett szállítaniuk a múzeumba. Itt aztán a zsűri eldöntötte, melyiket javasolja a kiállításra. Felsorolom az amatőr festőket és fadaragókat, s azt is, hogy hány alkotást válogattak ki a kiállítás számára, amelyet a múzeum emeletének összes helyiségeiben és a tágas lépcsőházban rendeztem:

Festők:

1. Nagy Gyuláné Verasztó Erzsébet	33 db
2. Ilovszky Béláné Csizmadia Irén	22 db
3. Gombkötő Istvánné Pál Gizella	12 db
4. Szász Istvánné Ambrus Erzsébet	5 db
5. Szokolay Kálmán	6 db
6. Görbics Mihály	5 db
7. Bálint István	2 db

Fadaragók:

1. Verasztó Antalné Ádász Katalin	18 db
2. Nász Mihály	12 db

Összesen: 85 festményt és 30 faragást mutattunk be. A kiállításához falragaszt és 500 db meghívót készítettünk. Miután a meghívandók névsorában csak 150—200 név szerepel, a megmaradt meghívókat a kiállítók között szétosztottuk azzal, hogy olyanoknak küldjük el, akik feltehetően el is jönnek a megnyitóra. Ezt az alkalmat ítéltük méltónak arra, hogy egyúttal leleplezzük múzeumi gyűjteményünk megalapítójának, Juhász Balázsnak a szoborportróját, Rajki László orosházi születésű művész alkotását, amelyet a lépcsőházi fordulóban helyeztünk el. Mindemellett egy régészeti kiállítást is ekkor nyitottunk meg, a gyopárosi leletanyagból. 1984. június 8-án zsúfolásig megtelt a múzeum összes helyisége. A fényképezéskor egyáltalán nem tudtak dolgozni, a későbbben jövők pedig visszafordultak, mert nem fértek be az épületbe. Ilyen még nem fordult elő az orosházi múzeum történetében.

6. A népművelés más útjait is jártuk

A múzeumok népművelési munkája elmélyítése céljából október hónapot Országos Múzeumi Hónappá nyilvánították. Az ország múzeumai szinte vetélkedve készültek erre. Általában már az év első napjától kezdve arra törekedtek, hogy minden jobb kiállítást, előadást erre az időpontra összpontosítsanak. Ráadásul a gondosan összeállított műsorukat szép kivitelű műsorfüzetbe rögzítették, és az ország összes múzeumainak megküldték. Mikor az ilyen kiadványok a kezembe kerültek, mindig szomorú voltam. Ugyanis én az év minden napján a legjobb kiállítást, a legjobb előadást igyekeztem nyújtani. Így aztán nekem mindig erőlködnöm kellett, hogy október havában még jobb műsört szerkesszek. Amikor a múzeumok állami kezelésben voltak, a Múzeumi Ismeretterjesztő Központ Propaganda Osztálya révén igyekeztem segíteni annak megszervezését. A múzeumok tanácsosítása után még néhány éven keresztül élveztük támogatásukat, irányításukat. Példa rá az 1964-es esztendő. A Művelődésügyi Minisztérium Múzeumi Főosztálya 62272/1964. szám alatt egy terjedelmes útmutatót küldött az ország minden múzeumának, az 1964. évi Múzeumi Hónap megszervezéséhez. Az első része tanácsokat nyújt, mire legyünk tekintettel a szervezéskor, a második része pedig útmutatást nyújt, a szervezést illetően. Az útmutatót sok oldalból álló melléklet egészíti ki. Az igényelhető előadások jegyzéke 175 előadást kínált fel. 36 kiállítás is szerepelt a listán. Végül sok filmet is lehetett találni a vastag iratesomó végén.

Ennek alapján a következő tervet állítottam össze:

1. Az orosházi múzeumban: Holland mesterek rajzai (Múzeumi Ismeretterjesztő Központ Propaganda Osztálya vándorkiállítása).